

YASAL ÖLÇÜMBİLİMDE AB MEVZUATI ÜYUM ÇALIŞMALARI VE UYGULAMALARI

MEHMET ÖZKAN

T.C. SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI ÖLÇÜLER VE STANDARTLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Bilindiği üzere, Türkiye, ihracata dayalı bir kalkınma stratejisi benimsemiş, ekonomisini kademeli olarak dış dünyaya açmış ve sanayileşmesindeki lokomotif görevini de özel sektöre vermiştir. Bu politikanın temel amacı, ülkemizin AB' ne ve uluslar arası piyasalara daha iyi entegre olmasını sağlamaktır.

Global entegrasyonun önemli göstergelerinden birisi, bir ülkenin ürettiği mal ve hizmetlerin uluslar arası pazardaki serbest dolaşımıdır.

Bölgesel entegrasyon anlaşmaları ve serbest ticaret anlaşmaları ile Dünya Ticaret Örgütü kuruluş anlaşması, uluslar arası ticarete uygulanan gümrük tarifeleri, Fon ve miktar kısıtlamaları gibi korumacı tedbirleri kademeli olarak kaldırılmaktadır. Ancak, bu tür tedbirler yerini giderek önem kazanan ticarete teknik engellere bırakılmaktadır.

Bu itibarla, uluslar arası ticaretin önündeki ticari engellerin kaldırılması ile ilgili olarak son yıllarda yapılan bölgesel ve küresel bazdaki anlaşmalar ve ileriye yönelik beklentiler dikkate alındığında, önümüzdeki yıllarda uluslar arası ticaretin önündeki yegane engelin "Teknik Engeller" olacağı söylenebilir.

Ülkemizin özellikle gelişmiş ülkelere yaptığı ihracata karşılaştığı bu gibi teknik engeller, son yıllarda serbest dolaşımın sağlanması hedefine ulaşmadaki en büyük problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu itibarla, söz konusu engelin aşılmasında, teknik mevzuatımızın ve uygulamalarının gelişmiş ülkelere paralel hale getirilmesi büyük önem taşımaktadır.

Ülkeler, teknik düzenlemelerin, standartların ve uygunluk değerlendirme yöntemlerinin uyumlaştırılmasının, teknik engellerin aşılmasında en önemli araç olduğunu dikkate alarak, global ve bölgesel entegrasyon anlaşmaları vasıtasıyla bu uyumu en geniş kapsamda sağlamaya çalışmaktadırlar.

Hal böyle iken, Türkiye ile AB arasında Gümrük Birliğini tesis eden anlaşma bir diğer ifade ile 1/95 sayılı OKK 1996 yılı itibariyle uygulamaya girmiştir. 1/95 sayılı OKK, AB' ye tam üyelik için atılmış önemli bir adım olmasının yanı sıra Ülke ekonomisinin iç ve dış pazarlarda teknolojik kapasitesini ve rekabet gücünü artırarak global entegrasyonu sağlayacak ve ülkemizin uluslar arası yükümlülüklerini yerine getirmesine katkıda bulunacak olması nedeniyle de kayda değer bir gelişmedir.

Bu karar çerçevesinde, taraflar arasında ürünlerin serbest dolaşımının sağlanabilmesi için gümrük vergilerinin ve eş etkili tedbirlerin kaldırılmasının yanı sıra, Türkiye'nin AB' nin ticarete teknik engellerin ortadan kaldırılmasına uyum sağlaması da öngörülmüştür.

Bu kapsamda uyumlaştırılmakla yükümlü olduğumuz AB Teknik Mevzuatının listesi ve bunların uygulama koşulları 2/97 sayılı OKK ile belirlenmiştir.

Diğer taraftan, 97/9196 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile de AB Teknik Mevzuatını uyumlaştıracak kamu kurum ve kuruluşları ile bu çalışmalara katkıda bulunacak diğer kuruluşlar belirlenmiştir.

Uyumlaştırmakta yükümlü olduğumuz AB Teknik Mevzuatının ortak hükümler çerçevesinde uygulanabilmesini

sağlamak ve buna yönelik alt yapı sistemimizin AB sistemine paralel hale getirilmesini teminen Dış Ticaret Müsteşarlığınca hazırlanan, 4703 sayılı “Ürünlerle İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun” 2002 yılında yürürlüğe girmiştir.

Bu kanun ile ürünlerin piyasaya arz koşulları, üretici ve dağıtıcıların yükümlülükleri, piyasa gözetimi ve denetimi, güvenli olmayan ürünlerin piyasaya arzının yasaklanması, toplatılması ve bertarafı, uygunluk değerlendirme faaliyetlerinde bulunacak uygunluk değerlendirme kuruluşlarının çalışma usul ve esasları, cezai müeyyideler, AB komisyonuna ve AB üyesi ülkelere yapılacak bildirimler gibi hususlar düzenlenmiştir. Ayrıca anılan Kanun’ un uygulama usul ve esaslarını belirleyen;

- Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelik,
 - Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları ile Onaylanmış Kuruluşlara Dair Yönetmelik,
 - CE Uygunluk İşaretinin Ürüne İliştirilmesine ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik,
 - Teknik Mevzuatın ve Standartların Türkiye ile Avrupa Birliği Arasında Bildirimine Dair Yönetmelik,
- Hazırlanarak 2002 yılı itibariyle yürürlüğe girmiştir.

4703 Sayılı Kanun ve bu Kanuna istinaden yayımlanan bu Yönetmelikler, AB Mevzuat uyumu kapsamındaki sınıai ürünlere ilişkin temel kuralları düzenlenmektedir. Ancak, üreticiler tarafından uyulması gereken temel gerekler ve ürünün piyasaya arzına dair hususların detayları, yetkili kuruluşlarca yayımlanan teknik mevzuat ile düzenlenmektedir.

4703 sayılı Kanun ile belirlenen ürünlerin piyasaya arz koşulları “İlgili teknik düzenlemeye uygunluk” ve “güvenli olmak” şeklinde özetlenebilir. Avrupa Birliği Teknik Mevzuatının uyum çalışmaları ilerledikçe, ülkemiz üreticilerinin uymakla yükümlü olduğu teknik düzenlemeler, AB üyesi ülkelerdeki üreticilerin uymakla yükümlü olduğu teknik düzenlemelere paralel hale gelecektir.

Bu Kanun ve uygulama yönetmeliklerinin en önemli amacı, yerli ve ithal ürünler itibariyle piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli olmasını sağlamaktır.

Bilindiği üzere, 1/95 sayılı OKK’ nın 8-11’ nci maddeleri uyarınca, malların serbest dolaşımının sağlanabilmesi amacıyla Topluluğun teknik mevzuatını oluşturan metroloji, standardizasyon, kalite, kalibrasyon, akreditasyon, ölçümleme ve belgelendirme konularındaki mevzuata uyum sağlanması yükümlülük haline gelmiştir.

Bunlardan, Bakanlığımız sorumluluğuna verilen ve bu kongrenin konusunu oluşturan Yasal Metroloji konu başlığı altında yer alan AB Mevzuatı Bakanlığımızca (ÖSG) uyumlaştırılarak Ulusal mevzuat olarak yayımlanmıştır.

Bu alanda toplam 25 adet Teknik mevzuat yer almaktadır. Bunlar ayrıntılı olarak yansıda gösterilmektedir. Yasal Metroloji alanında sadece “Otomatik Olmayan Tartı Aletleri Direktifi” Yeni Yaklaşım Direktifi olup CE işaretleme sine tabidir. Mevzuatın diğer kısmını oluşturan ve,

- SAYAÇLAR
- TAKSİMETRE
- UZUNLUK ÖLÇÜLERİ
- BANT BASKÜLLERİ
- ÖLÇÜ KAPLARI
- HAZIR AMBALAJLI MAMÜLLER

Konu başlıkları altında verilen 24 adet direktif Klasik Yaklaşım direktifidir. Bunlar CE işaretleme sine tabi değildir.

Mevzuat Uyumu, uyumlaştırma ve uygulama olmak üzere iki süreci kapsamaktadır. Uyumlaştırma, AB Teknik Mevzuatının “Ulusal Mevzuat” olarak iç hukukumuza dahil edilmesini, uygulama ise ürünlerin tasarım ve üretim aşamasında uygunluk değerlendirilmesi işlemleri ile ürünün piyasaya arzı aşamasında veya piyasada iken gözetimi ve de-

netimi olmak üzere iki aşamalı olarak gerçekleştirilen uygulamayı kapsamaktadır.

Uygunluk değerlendirilmesi, üretici ve uygunluk değerlendirme kuruluşları tarafından ürünün piyasaya arz öncesi tasarım ve üretim aşamasında gerçekleştirilecektir.

Piyasa gözetimi ve denetimi ise yetkili kuruluşlar tarafından ürünün piyasaya arzı aşamasında veya sonrasında gerçekleştirilecektir.

Yasal Metroloji alanındaki mevzuatın uyumlaştırılması çalışmaları 2002 yılı itibariyle tamamlanarak yayımlanma işlemleri gerçekleştirilmiştir.

Yayımlanan mevzuatın sağlıklı ve etkili bir şekilde uygulanması, ilgili mevzuatın; uygunluk değerlendirme, onaylanmış kuruluşların görevlendirilmesi, CE işareti gibi daha önce Ülkemiz sistemi içerisinde yer almayan tümüyle yeni bir sistemi beraberinde getirmesi nedeniyle, Bakanlığımızın mevzuat düzenlemesine ilave olarak kurumsal bazı düzenlemeler yapmasını zorunlu kılmaktadır. Bu yeni anlayış ve yapılanma çerçevesinde AB' ne paralel, hazırlanan teknik mevzuat kapsamına giren alanlarda ürünün, ilgili teknik mevzuata uygun üretildiğini test edecek uygunluk değerlendirme kuruluşlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bakanlığımız, uyumlaştırmaktan sorumlu olduğu Yeni Yaklaşım Direktifleri çerçevesinde, ürünün uygunluğunu test edip belgelendirecek kuruluşları görevlendirecektir. Görevlendirilecek bu kuruluşların uluslararası düzeyde tanırılık ve güvenilirliklerinden Bakanlığımız sorumlu olacaktır. Bu amaçla Bakanlığımızca görevlendirilecek kuruluşların belirlenmesinde AB normlarına uygun, objektif ve şeffaf değerlendirme kriterlerine ihtiyaç duyulduğu tespitinden hareketle, söz konusu kriterleri Yeni Yaklaşım yönetmelikleri bazında belirlemiş ve yayımlanmıştır. Bu güne kadar 12 adet kriter Resmi Gazete' de "Tebliğ" olarak yayımlanmıştır.

Bunlardan birisi de "Otomatik Olmayan Tartı Aletleri İçin Onaylanmış Kuruluş Görevlendirilmesine Esas Alınan Temel Kriterlere Dair Tebliğ"dir. Bakanlığımızca görevlendirilecek onaylanmış kuruluşların, belirlenen bu kriterler doğrultusunda teknik yeterliliklerinin değerlendirilmesi ve denetimi amacıyla Bakanlığımız ile Ulusal akreditasyon kuruluşu TÜRKAK arasında bir protokol imzalanmıştır. Bu protokolün imzalanması ve değerlendirme kriterlerinin yayımlanmasını müteakip Otomatik Olmayan Tartı Aletleri Yönetmeliği kapsamında onaylanmış kuruluş olmak isteyen;

-ULUSAL METROLOJİ ENSTİTÜSÜ-UME
-TÜRK STANDARTLARI ENSTİTÜSÜ-TSE

Başvuru dosyaları, teknik yeterliliklerinin incelenmesini teminen TÜRKAK' a iletilmiş olup değerlendirme çalışmaları halen devam etmektedir. TÜRKAK' ın değerlendirmesini müteakip uygun olacak kuruluş veya kuruluşlarımız Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı kanalıyla AB Komisyonuna bildirecektir. Komisyonun onayı ve numara vermesinin ardından söz konusu kuruluş veya kuruluşlar ülkemizde onaylanmış kuruluş olarak göreve başlayacaklardır.

Otomatik Olmayan Tartı Aletleri konusunda yapılacak olan "Uygunluk Değerlendirme" işlemleri yansıda ayrıntılı olarak verilmektedir.

Burada geçen bazı kavramlarla ilgili olarak kısaca bilgi vermek istiyorum.

CE İŞARETİ: Yeni Yaklaşım direktiflerine uygunluğu gösteren işarettir. Yeni Yaklaşım direktifleri kapsamına girin bir ürün, CE işareti taşımadan AB pazarında serbest dolaşıma giremez. Yeni Yaklaşım direktifleri, ürünün uyması gereken temel gerekleri belirtir; söz konusu direktifler kapsamına girin uyumlaştırılmış standartlara uygun üretilen ürünlerin temel gerekleri yerine getirdiği, yani ürünün direktife uygun olduğu kabul edilir.

TEKNİK DOSYA: Yeni Yaklaşım Direktifleri üreticinin, ürünün ilgili teknik gereklere uygunluğunu gösteren bilgileri içeren bir teknik dosya hazırlanmasını gerektirmektedir. Bu dosya, direktifin kalite sistemine dayalı bir uygunluk değerlendirme prosedürü (modül D,E,H) öngördüğü durumlarda kalite sistemi dokümantasyonunun bir parçası olabilir. Bu yükümlülük coğrafi orijini ne olursa olsun ürünün piyasaya arz edilmesi anında başlar.

Teknik Dosyanın Muhtevası, ilgili ürüne uygun olarak her direktifte ayrı düzenlenir. Kural olarak, teknik dosya, ürünün tasarım, üretim, ve işleyiş özelliklerini içermelidir. Teknik Dosya ilgili direktifte başka bir süre öngörülmedikçe, son üretim tarihinden itibaren en az 10 yıl süreyle saklanmalıdır.

UYGUNLUK BEYANI: Yeni Yaklaşım Direktifleri üreticiye veya yetkili temsilcisine, ürün piyasaya sürüldüğünde bir uygunluk beyanı düzenlemeleri zorunluluğu getirmektedir. Bu beyan, ürünün ilgili direktiflerin temel gereklerine uygunluğunu veya tip incelemesi sonucu ilgili direktifin temel gereklerini karşıladığı belgelenen bir tipe uygun olduğunu göstermelidir. AT uygunluk beyanının muhtevası ilgili ürüne göre her direktifte ayrı ayrı belirlenir.

AT TİP İNCELEMESİ: Onaylanmış kuruluş, üretimi planlanan ürünü temsil eden numunenin ilgili teknik düzenleme gereklerinin karşılayıp karşılamadığını inceler ve onaylar. Teknik Dosyayı inceler ve sadece teknik düzenleme gereklerine uygunluğu belirlemek için gerekli testleri yapar veya yaptırır. Onaylanmış Kuruluş tip inceleme belgesini tanzim eder. Bu aşamada üretici tarafından CE Uygunluk işareti kullanılamaz.

AT TİPE UYGUNLUK BEYANI: Üretim aşamasıyla ilgilidir ve Modül B ile birlikte kullanılır. Üretici, ürünün tip inceleme belgesinde tanımlanan tipe uygun olduğu ve ürünün temel gerekleri yerine getirdiği konusunda emin olduktan sonra beyanda bulunur. Ürünün üzerine CE Uygunluk işaretini ilişitirir ve yazılı olarak bir Uygunluk Beyanı hazırlar.

ÜRETİM KALİTE GÜVENCESİ: Üretici, Tip incelemesinden sonra onaylanmış bir Kalite Güvencesi Sistemi (EN ISO 9002) işletir. Üreticinin nihai ürün muayenesi için işlettiği kalite sistemi, bir onaylanmış kuruluş tarafından onaylanır.

ÜRÜN KALİTE GÜVENCESİ: Üretici, nihai ürün muayene ve testleri (EN ISO 9003) için onaylanmış ve altında bütün ürünlerin birim olarak muayenelerinin ve uygunluk testlerinin icra edildiği bir kalite güvencesi sistemi işletir. Üreticinin nihai ürün muayenesi için işlettiği kalite sistemi, bir onaylanmış kuruluş tarafından onaylanır.

AT GÖZETİMİ: Üretici, onaylanmış kalite sisteminden doğan yükümlülüklerini yerine getirir. Onaylanmış kuruluş, üreticinin kalite sistemini devam ettirdiği ve uyguladığını periyodik kontrollerle denetler ve raporlandırır. Sistemin aynen devam ettirilmesi ve uygulanması sorumluluğu onaylanmış kuruluştadır.

ÜRÜN DOĞRULAMASI: Üretim aşamasıyla ilgilidir. ve B Modülü ile birlikte kullanılır. Onaylanmış kuruluş, ürünün Tip incelemesi belgesinde tarif edilen tipe uygunluğunu kontrol eder ve onaylar.

BİRİM DOĞRULAMASI: Tasarım ve üretim aşamaları ile ilgilidir. Onaylanmış kuruluş her bir ürünün teknik düzenleme gereklerine uygunluğunu tek tek kontrol eder ve onaylar.

Yasal Metroloji alanında yer alan ve CE uygunluk işareti gerektirmeyen ancak mevzuatın büyük çoğunluğunu oluşturan konularla ilgili olarak yürütülecek uygunluk değerlendirme faaliyetlerinde öncelikle, Ölçü ve Ölçü Aletlerinin Metrolojik Kontrolleri İçin Genel Esasları Belirleyen Yönetmelik esas alınmalıdır.

Yönetmelik, ölçü aletleri, ölçü aletlerinin parçaları, ilave cihazlar ve ölçüm donanımlarından oluşan ve ölçü aleti olarak isimlendirilen ürünleri, ölçü birimleri, ölçü ve metrolojik kontrol yöntemlerinin uyumlaştırılması ve gerektiği durumlarda bu yöntemlerin uygulanmasında kullanılacak araç ve gereçleri, hazır ambalajlı ürünlerin ölçüm metrolojik kontrol, ve işaretleme yöntemlerini kapsamakta ve ölçü aletlerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde yapmalarını temin etmek üzere muayene, deney ve tip onayları ile ilgili usul ve esasları amaçlamaktadır.

CE uygunluk işaretlemesine tabi olmayan yönetmelikler kapsamında yer alan bir ölçü aleti, bu yönetmelik ve ürünün ilgili yönetmeliğinde tip onayı için öngörülen kontrollerden başarı ile geçmiş ve belgelenmiş ise, Bakanlığımızca bu ölçü aleti tipi için bir "Tip Onay Belgesi" tanzim edilecek ve üreticiye verilecektir. Üretici bu yönetmeliğin 15'inci maddesinde veya ilgili yönetmelikte öngörüldüğü hallerde belgede belirtilmiş olan tip onay işaretini, tip onayına uygun olan her ölçü aleti üzerinde göstermek zorundadır.

Tip onay belgesinde, tip onay muayenesinin sonuçları ve bunun dışında yerine getirilmesi gereken koşullar belirtilir. Ayrıca ölçü aletinin yapısını ve çalışma tarzını gösteren açıklayıcı bilgiler, planlar ve şematik resimler belgeye eklenir.

Bu kapsamda yer alan ölçü aletleri için Tip Onayı işaretinin yanında bir takım diğer işaretlemeler de gündeme gelmektedir.

SINIRLANDIRILMIŞ TİP ONAYI: ilgili bir yönetmelikte öngörülmemiş olan yeni tekniklerin uygulanması halinde, üye ülkelerin de görüşü alınmak kaydıyla sınırlı bir tip onayı verilebilir. Bu sınırlama; Onayın kapsadığı ölçü aletlerinin sayısının sınırlandırılmasını, montaj yapılan yerin bildirilmesi yükümlülüğünü, kullanım alanındaki sınırlamaları, kullanılan teknolojiye bağlı olarak kısıtlayıcı özel koşulları içerebilir.

TİP ONAYININ MUAFİYETİ: ilgili yönetmelik hükümlerine uyan, ancak tip onayı gerektirmeyen ölçü aletleri, üreticinin sorumluluğunda belirtilen özel işaretlerle işaretlenir.

İLK MUAYENEDEN MUAF ÖLÇÜ ALETİ: Üretici, ilgili yönetmeliğe uygun olup, ilk muayene tabii olmayan bir ölçü aleti sınıfına kendi sorumluluğunda muafiyet işaretini verebilir. Bu işaret, Muayeneye sunulan her ölçü aletinin ve varsa ilave donanımının kolayca görülebilir bir yere, kolay okunabilir ve silinmez bir şekilde üretici firma tarafından vurulur. Bu işaretlerin vurulması uygulamada teknik zorluklar çıkıyorsa ilgili yönetmeliklerde istisnalar öngörülebilir veya ülkelerin metroloji kuruluşları arasında mutabakat sağlanabilir.

Klasik Yaklaşım Direktifleri uyumlaştırılarak yayımlanan yönetmelikler kapsamında öngörülen uygunluk değerlendirme hizmetlerini yürütmek üzere, Bakanlığımıza;

- Ulusal Metroloji Enstitüsü – UME
- Türk Loydu Vakfı

başvurmuştur. Kuruluşlar hangi yönetmelik kapsamında hangi uygunluk değerlendirme hizmetlerini yürütmek istediklerini belirtmektedirler. Bu kuruluşlarımızın yeterliliklerinin ve uygunluklarının değerlendirilmesi Bakanlığımızca yapılmaktadır. Yapılan bu değerlendirme de yeterli bulunan kuruluşlarımız Resmi Gazete’de yayımlanmak suretiyle kamuoyuna duyurulacaktır. Aynı zamanda yayımlanan uygunluk değerlendirme kuruluşlarının isim ve adresleri AB Komisyonuna bildirilecektir.

Bakanlığımızca, Yasal Metroloji alanında yapılan tüm bu çalışmaların amacı, AB ile Gümrük Birliğini gerçekleştiren ve tam üyeliği nihai hedef olarak belirleyen ülkemizin AB’ye entegrasyonu konusunda yükümlülüklerini yerine getirmesine katkı sağlama ve bu alanda üretim yapan sanayicilerimize destek olmaktır, aynı zamanda piyasaya güvenli ürünlerin arz edilmesini sağlamaktır. Buna paralel olarak etkin bir piyasa gözetimi ve denetimi sistemi oluşturarak tüketicilerin hak ve menfaatlerini korumaktır.

Sonuç olarak gelinen bu noktada Yasal Metroloji alanında yapılması gereken; konuyla ilgili yasal düzenlemeleri, erteleme ve geciktirme gibi kolaycı yöntemlerle baştan savma yerine konuya taraf olan kamu ve özel sektörü ile hep birlikte sağlıklı, planlı ve kararlı bir süreç izlemektir.

Beni sabırla dinlediğiniz için hepinize tekrar teşekkür eder saygılar sunarım.

Mehmet ÖZKAN
Ölçüler ve Standartlar
Genel Müdür Yardımcısı